

HERo
ДаткаЙым

Окуу-методикалык комплекстеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын методологиясы боюнча тренинг өтүү КОЛДОНМОСУ

«ДаткаЙым – Гендердик теңчиликке жаңыча жетишүү» долбоору

HERo – New narratives towards a gender equal society

EIDHR/2019/409-867

Бул басылма Европа Биримдигинин финансылык колдоосу менен жарыяланды. Басылманын мазмуну үчүн “Данило Дольчи” чыгармачыл өнүктүрүү борбору (Италия) жана «Социалдык технологиялар агенттиги» коомдук бирикмеси гана жооптуу. Басылма сөзсүз түрдө Европа Биримдигинин көз карашын чагылдырбайт.

УДК 316.3/4

ББК 60.52

К 75

Окуу-методикалык комплекстеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын методологиясы боюнча тренинг өтүү колдонмосу. **З.И.Кочорбаева, Б.И Исланбекова, Н.П. Пригода. Под редакцией: З.И. Кочорбаеваевой. -Б.: 2021-55 б.**

ISBN 978-9967-11-816-4

Окуу-методикалык комплекстеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын методологиясы боюнча тренинг өтүү колдонмосу гендердик теңчилик, социалдык ар түрдүүлүк жана толеранттуулук чөйрөсүндөгү заманбап теориялык жана практикалык материалдардын, ошондой эле методологиянын жана инструменттердин негизинде иштелип чыккан. Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн тартиби окуу-усулдук комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү жөнүндө жободо аныкталган (Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин сентябрдагы буйругу менен бекитилген).

Колдонмонун иштелип чыгуусу, семинарлар учурунда апробациясы жана басылып чыгуусу “Социалдык технологиялар агенттиги” коомдук бирикмеси (Кыргызстан) жана “Данило Долчи” чыгармачыл өнүктүрүү борбору (Италия) тарабынан Европа Биримдигинин каржылык колдоосу менен ишке ашырылган “ДаткаЙым – Гендердик теңчиликке жаңыча жетишүү” долбоорунун колдоосу менен ишке ашырылды.

Киришүү

Окуу-методикалык комплекстеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын методологиясы боюнча тренинг өтүү колдонмосу гендердик теңчилик, социалдык ар түрдүүлүк жана толеранттуулук чөйрөсүндөгү заманбап теориялык жана практикалык материалдардын, ошондой эле методологиянын жана инструменттердин негизинде иштелип чыккан. Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн тартиби окуу-усулдук комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү жөнүндө жободо аныкталган (Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин сентябрдагы буйругу менен бекитилген) 16, 2019 № 1096/1).

Методикалык колдонмонун мазмуну семинардын темасы – басмырлоого каршы методология жана Окуу-методикалык комплекстердин гендердик экспертизасы жана максаттуу топ – Окуу-методикалык комплекстерди тестирилөөгө катышкан мугалимдердин, мугалимдер институттарынын адистери, мектеп окуу-методикалык комплекстеринин авторлору, редакторлор жана басманын адистери, аркылуу аныкталат. Тренингде колдонулган көнүгүүлөр тренингдин темасынын алкагында жаңы билимдерди берүүгө, гендердик/көп маданияттуу сезимталдыкты жана толеранттуулукту калыптандырууга жана өнүктүрүүгө, ошондой эле окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү көндүмдөрүн калыптандырууга багытталган.

Окутуунун программасы эки жумушчу күнгө арналган жана окутуунун ар кандай интерактивдүү ыкмаларын (ролдук жана ишкердик оюндар, чакан топтордогу талкуулар, мини-лекциялар, панелдик жана жалпы талкуулар ж.б.) колдонууну камтыйт.

Тренинг өтүү боюнча Колдонмо 3 алгачкы сессиядан жана практикумдан турат:

1. «Теңдик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика»;
2. «ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын теориялык жана укуктук негиздери»;
3. «ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы»

Методикалык колдонмо төмөнкү структурага ээ:

- 1) тематикалык сессиялардын иш жүзүндөгү убактысын, ырааттуулугун жана узактыгын көрсөтүүчү план-программа;
- 2) зарыл болгон техникалык жана таркатма материалдарды, талкуулоо үчүн суроолорду, мүмкүн болуучу корутундуларды жана тренерлер үчүн кошумча маалыматтарды камтыган ар бир сессия үчүн көнүгүүлөрдүн этап-этабы менен баяндамасы;
- 3) номерленген таратма материалдар (мисалы, С-1/№1 – бул белги "1-сессия №1 таратма материал" дегенди билдирет).

Колдонмонун иштелип чыгуусу, семинарлар учурунда апробациясы жана басылып чыгуусу “Социалдык технологиялар агенттиги” коомдук бирикмеси (Кыргызстан) жана “Данило Долчи” чыгармачыл өнүктүрүү борбору (Италия) тарабынан Европа Биримдигинин каржылык колдоосу менен ишке ашырылган “ДаткаЙым – Гендердик теңчиликке жаңыча жетишүү” долбоорунун колдоосу менен ишке ашырылды.

Окуу-методикалык комплекстеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын методологиясы боюнча тренингдин

ПЛАН - ПРОГРАММАСЫ

Катышуучулар: ОМКнин мектепте апробациялоого катышкан мугалимдер, мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу институттарынын адистери, мектептик окуу китептеринин авторлору, басмаканалардын редакторлору жана адистери, эксперттер, педагогикалык жогорку окуу жайлардын окутуучулары

Күтүлүүчү жыйынтыктар:

- ОМКны басмырлоого каршы жана гендердик экспертизалоонун концептуалдык негиздери жана методикасы менен тааныштыруу;
- ОМКда адам укуктары, гендердик, социалдык инклюзия, басмырлоого жол бербөө маселелерин эске алуунун зарылчылыгы жана маанилүүлүгүн түшүнүүнү жогорулатуу;
- Басмырлоого каршы жана гендердик экспертизалоо инструменттерин иш жүзүндө өздөштүрүү.

1-күн

09.00 – 09.15	Каттоо.
09.15 – 09.30	Ачылышы. Куттуктоо сөзү: ● Джусупбекова Н. С., Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим министринин орун басары; ● Европа Биримдигинин өкүлү (<i>ырасталышы керек</i>)
09.30 – 10.15	Алдын ала тест. Тренерлерди жана тренингдин катышуучуларын тааныштыруу. Тренингдин күтүлүүчү натыйжаларынын максаттарын, милдеттерин талкулоо .
10.15 – 11.00	Теңдик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика ● Түшүндүрмөлөрдүн жана стереотиптердин калыптанышы; ● Басмырлоонун түрлөрү жана механизмдери; ● Укук теңчилиги – укук мүмкүнчүлүгү – укук жыйынтыгы

11.00 – 11.30	Тыныгуу. Чай, кофе
11.30 – 13.00	Теңдик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика (продолжение)
13.00 – 14.00	Обед
14.00 – 15.40	ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын теориялык жана укуктук негиздери
15.40 – 16.10	Тыныгуу. Чай, кофе
16.10 – 17.45	ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы
17.45 – 18.00	Күндүн жыйынтыгын чыгаруу.

2-күн

09.00 – 09.15	Мурунку күндүн жыйынтыгын талкулоо
09.15 – 11.00	ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза инструменттерин колдонуу боюнча парктикум
11.00 – 11.30	Тыныгуу. Чай, кофе
11.30 – 13.00	ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза инструменттерин колдонуу боюнча парктикум (уландысы)
13.00 – 14.00	Обед

**14.00 – 15.30 Практикумдун
презентациялоо, жалпы талкулоо**

жыйынтыктарын

15.30 – 16.00

Тыныгуу. Чай, кофе

16.00 – 17.15

**Практикумдун жыйынтыктарын презентациялоо, жалпы
талкулоо (уландысы)**

17.15 – 17.40

Тренингдин жыйынтыгын чыгаруу.

17.40 – 18.00

Акыркы тест. Жабуу.

Киришүү блогу (60 мин.)

Максат	<ul style="list-style-type: none"> • Достук кырдаалды түзүү • Катгышуучулардын окууга болгон кабылдоолорун даярдоо
Мазмуну	<ul style="list-style-type: none"> • Баштапкы анкеталарды толтуруу • Таанышуу • Тренингден күтүүлөрдү аныктоо • Биргелешкен иштердин эрежелерин координациялоо • Окутуунун программасы менен таанышуу
Таратма материалдар	Алдын ала тесттер Окутуунун программасы
Техникалык материалдар	Катгышуучулардын санына жараша түрдүү түстөгү карталар
Формат \ Метод	<ul style="list-style-type: none"> • «Аттардын тарыхы» \ «Калкан» • «Күтүүлөр дарагы» • Жалпы талкуу
Убакыт	<p>Саламдашуу - 10-15 мүн.</p> <p>Алдын ала тестти толтуруу – 5-10 мүн.</p> <p>Таанышуу - 20 -25 мүн.</p> <p>Күтүүлөрдү аныктоо – 10 мүн.</p> <p>Эрежелер - 10 мүн.</p> <p>Программанын бет ачары – 5 мүн.</p> <p>Жалпы: 60 мүн.</p>

Киришүү блогунун толук баяндамасы

Ачылышы (10-15 мүн.)

Саламдашуу:

- Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин өкүлү
- Европа Биримдигинин өкүлү
- “ДаткаЙым – гендердик теңчиликке жаңыча жетишүү” долбоорунун өкүлдөрү

Алдын ала тестти толтуруу (5-10 мүн.)

Катышуучуларга алдын ала тесттерди таратып, тесттин суроолоруна жооптор катышуучулар эмнени мурунтан биле турганын жана кайсы тармактарда жаңы маалыматтарга жана тренингдерге муктаж экендигин аныктоо үчүн зарыл экендигин түшүндүрүп бериңиз.

Андан кийин анкеталарды толтурууга убакыт бериңиз, анан аларды чогултуңуз.

Таанышуу (20-25 мүн.)

1 Кадам. Катышуучулар менен саламдашып, өзүңүздү тааныштырыңыз.

2 Кадам. Катышуучулардан өз аттарын/ысымдарын айтып берүү менен таанышууну сураныңыз:

- Сиздин атыңызды/ысымыңызды ким койгон?
- Сиздин атыңыздын/ысымыңыздын мааниси кандай?
- Сиздин өз атыңызга/ысымыңызга карата мамилеңиз кандай?

Катышуучуларга өз окуяларын эстеп чыгууга 1-2 мүнөт, андан кийин жеке презентацияларга 1-2 мүнөт убакыт бериңиз. Ар бир катышуучу өзүнүн атынын тарыхы жөнүндө айтып берет.

Көбүнчө бул аталыштагы окуялар гендердик контекстке ээ («эркек» жана «гүлдүү» ысымдар, үй-бүлөдө эркек баланын төрөлүшүн көпкө күткөн учурда кыздарга өзгөчө ат коюу салты ж.б.), бул материалга 1-сессиянын жүрүшүндө кайтып келүүгө болот.

Ар бир баяндамадан кийин сөз сүйлөп жаткандарга кол чабуулар менен ыраазычылык билдириңиз.

Күтүүлөрдү аныктоо (10 мүн.)

3 кадам. Күтүүлөрдү аныктоо процессин жүргүзүңүз жана катышуучулар менен биргеликте семинардын эрежелерин иштеп чыгыңыз.

Тренер түстүү фигуралык стикерлерди (баракчаларды) таркатат жана катышуучулардан аларга семинардан күтүүлөрүн жазууну суранат. Бардык стикерлер флипчартка алдын ала тартылган тамыры менен даракка илинет. Бардык күтүүлөр тренер тарабынан окулат жана топ менен чогуу талданат, талдоодон кийин аларды дарактын тамырына жайгаштыруу зарыл. Так акталбай турган күтүүлөр (темага тиешеси жок, өтө кенен тапшырмалар) эмне үчүн аткарылбай турганын тренер катышуучуларга түшүндүрүп берүүсү керек. Белгилей кетчү нерсе, топ тренингдин акыркы күнүнүн аягында күтүүлөр дарагына кайтып келип, жазылган күтүүлөр канчалык деңгээлде аткарылганын аныкташат.

Эскертүү: Эгерде тренингдин башталышында жана аягындагы жазуу жүзүндөгү анкеталар тренингди баалоо үчүн колдонулса, күтүүлөрдү аныктоо процедурасын өткөрүп жиберүүгө болот.

Чогуу иштөө эрежелерин аныктоо (10 мүн.)

4 кадам. Семинардын жемиштүү болушуна жардам бере турган чогуу иштөө эрежелерин аныктоо үчүн мээ менен чабуулун жасоону колдонуңуз. Жана алардын аткарылышын көзөмөлдөө үчүн катышуучуларды атайын топ түзүүгө чакырыңыз.

Эреже катары, адатта, чогуу иштөө эрежелери төмөнкүлөрдү камтыйт:

- кечикпөө;
- активдүү болуу;
- башкалардын пикирин урматтоо;
- чыгып сүйлөө убактысы - 1-2 мүнөт;
- уюлдук телефондорду өчүрүү/үнсүз режимге коюу;
- программа боюнча иштөө...

Тренингдин программасын баяндоо (5 мүн.)

5 кадам. Тренингдин программасын кыскача баяндап, анын максаттарын жана милдеттерин талкуулап, график жана тыныгуу убактыларына көңүл буруңуз.

📁 Кириш блогуна "Кошумча көнүгүүлөрдүн банкы"

Катышуучуларды тааныштыруу процедурасынын варианты катары төмөндө баяндалган ыкма колдонулушу мүмкүн.

«Калкан» (30-40 мүн.)

1 кадам. Тренер түстүү барактарды таратат жана катышуучуларды аларга төмөндөгүлөрдү тартууга (схема боюнча) чакырат:

- Менин портретим/сүрөтүм
- Менин сыймыгым / менин жетишкендиктерим
- Кызыккан нерселерим, хоббилерим
- Менин кыялым

2 кадам. Бардык чиймелер доскага/дубалга илинип, андан соң катышуучулар өздөрүнүн чиймелерин көрсөтүп, алардын мааниси жөнүндө сүйлөшүшөт.

Ар бир баяндамадан кийин сөз сүйлөп жаткандарга кол чабуулар менен ыраазычылык билдириңиз.

1 Сессия. «Гендик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика» (2 саат 15 мүн.)

Максат	<ul style="list-style-type: none"> • Теңчилик жана басмырлоо жөнүндө жалпы түшүнүктү түзүү
Мазмуну	<ul style="list-style-type: none"> • Керектүү түшүнүктөр, стереотиптер, басмырлоо • Гендердик ролдор жана аларды кайра жаратуу
Негизги билдирүүлөр	<ul style="list-style-type: none"> • Божомолдор жана стереотиптер адамдар же жагдайлар жөнүндө жалган ойлорду калыптандырат; • Басмырлоонун ар кандай түрү адам укуктарын чектөөгө алып келет; • Гендердик ролдор тарбиялоо, билим берүү системасы тарабынан белгиленет, саясий курска, маданиятка, үрп-адаттарга жана салттарга көз каранды; • Биологиялык жана социалдык жыныс айырмаланат;
Таратма материалдар	<ul style="list-style-type: none"> • С-1 \ № 1 «Божомолдор. Стереотиптер» • С-1 \ №2 «Презентациялар жана стереотиптер боюнча слайддар» • С-1 \ № 3 «Басмырлоо» • С-1 \ № 4 «Басмырлоо боюнча презентация слайддары» • С-1 \ № 5 «Гендер: типтүү суроолор жана жооптор» • С-1 \ № 6 Слайд "Тез келген айлана"
Техникалык материалдар	<ul style="list-style-type: none"> • Мультимедиа проектор, компьютер\экран • Презентациялар • Сөз айкаштары бар карточкалар («Сүйлөмдү бүтүрүү» көнүгүүсүнө 2-3 комплект) • Ролдору, суроолору бар карточкалар («Белгиленген пункт» көнүгүүсү үчүн) • Топтор үчүн тапшырмалары бар карталар (Гендердик ролдор көнүгүүсү үчүн)
Формат \ Метод	<ul style="list-style-type: none"> • "Сүйлөмдү бүтүр" көнүгүүсү – Чакан топтордо талкуулоо (1 өлчөм) – 2 (3) топ – Топтук презентациялар – Чакан топтордо талкуулоо (2 өлчөм) – Топтук презентациялар – Жалпы талкуулоо, корутундулар • Таратма материалдарды окуу жана талкуулоо • Божомолдор жана стереотиптер жөнүндө презентация

	<ul style="list-style-type: none"> • "Белгиленген пункт" көнүгүүсү (35-40 мүн.) – Ролдук оюн – Жалпы талкулоо, корутундулар • Таратма материалдарды окуу жана талкулоо • Басмырлоо жөнүндө презентация • "Гендердик ролдор" көнүгүүсү - Чакан топтордо талкуулоо - 4 топ (балдар жана кыздар үчүн оюнчуктар, аялдар жана эркектердин кесиптери) – Топтук презентациялар – Жалпы талкулоо • "Байлык" тасмасын көрүү – Жалпы талкулоо, корутундулар • Таратма материалдарды окуу жана талкулоо
<p>Убакыт</p>	<ul style="list-style-type: none"> • “Сүйлөмдү бүтүр” көнүгүүсү – 35-40 мүн. • Таратма материалдарды окуу жана талкулоо – 5 мүн. • Божомолдор жана стереотиптер жөнүндө презентация – 10 мүн. • "Белгиленген пункт" көнүгүүсү - 35-40 мүн. • Таратма материалдарды окуу жана талкулоо – 5 мүн. • Басмырлоо жөнүндө презентация – 5 мүн. • "Гендердик ролдор" көнүгүүсү - 35-40 мүн. • Таратма материалдарды окуу жана талкулоо– 5 мүн. <p>Жалпы: 2 саат 15 мүн.</p>

«Гендик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика» сессиянын толук баяндамасы (2 саат 15 мүн.)

"Сүйлөмдү бүтүр" көнүгүүсү (35-40 мүн.)

1 кадам. Катышуучуларды үстөлдөрдүн биринин тегерегине чогултуп, карточкаларды берүүгө жана тапшырманы түшүндүрүүгө чакырыңыз.

Көнүгүү:

Эки түстүү карталарда сүйлөмдөр жазылган: бир түстөгү карталар – сүйлөмдүн башталышы, экинчи түстөгүсү - аягы. Бул сунуштарды бүт топ менен талкуулоо менен чогултууга аракет кылыңыз. Топтун көпчүлүк бөлүгү куралган сүйлөмдүн варианттары менен макул болуусуна аракет кылыңыз.

Карточкалардагы сүйлөмдөр кеңири таралган этникалык, кесиптик жана гендердик стереотиптер. Болжол менен, катышуучулар төмөнкү сүйлөмдөрдү түзөт:

Бардык артисттер	жеңил ойлуу
Бардык жүк ташуучу унаалардын айдоочулары	Тазалыкты сакташпайт
Бардык депутаттар	көп сүйлөшөт
Бардык базаркомдор	байлар
Бардык милиционерлер	паракорлор
Бардык япондор	эмгекчил болушат
Бардык цыгандар	куу болушат
Бардык италиялыктар	мафия мүчөлөрү
Бардык кыргыдар	жөнөкөй болушат
Бардык америкалыктар	бой көтөрүшөт
Бардык орустар	ичкенди жакшы көрүшөт
Бардык француздар	сүйүүгө жакын болушат
Бардык аялдар	жаман айдоочу болушат
Бардык аялдар	эмоционалдуу болушат
Бардык аялдар	балдарды жакшы тарбиялашат
Бардык эркектер	жубайларынын көзүнө чөп салышат
Бардык эркектер	жакшы жетекчилер
Бардык эркектер	күчтүү келишет
Бардык улгайгандар	окууга жөндөмсүз болушат
Бардык улгайгандар	эс тутуму начар болушат
Бардык улгайгандар	дайыма оорушат
Бардык инвалиддер	алсыз болушат

Бардык инвалиддер		таарынчаак
	болушат	
Бардык инвалиддер	элге	аралашууну
	жактырышпайт	

2 кадам. Катышуучулар сүйлөмдөрдү түзүп бүткөндөн кийин, алардан алынган сөз айкаштарын окуп, аларга комментарий берүүсүн сураңыз.

Жыйынтыктарды талкуулагыла.

? Талкуулоо үчүн мүмкүн болгон суроолор:

- Сүйлөм түзүү процесси кандай өттү? Пикир келишпестиктер болдубу, бир пикирге келүү оңой болдубу? Эмнеге?
- Алынган билдирүүлөр канчалык деңгээлде чындыкка дал келет? Өзгөчө учурлар болушу мүмкүнбү? Мисалдарды келтиргиле.
- Жашооңузда бул топтордун өкүлдөрүн жолуктурдуңуз беле?
- Эгерде жок болсо, сиз эмненин негизинде мүнөздөдүңүз?
- Ооба болсо, бул мүнөздөмөлөр бул топтун бардык өкүлдөрүнө канчалык деңгээлде туура келет?

3 кадам. Катышуучулар менен «божомол» жана «стереотип» түшүнүктөрүн талкуулаңыз. Алар кээ бир жалпылоо гана болуп саналат жана белгилүү бир топтун бардык мүчөлөрү үчүн мүнөздөмө катары кызмат кыла албайт экенин белгилей кетүү керек. Ар бир адам уникалдуу жана стереотиптер чындыкка дал келбейт.

4 кадам. Катышуучуларды сүйлөмдөрдү стереотиптүү эмес, кадимкидей кылып карталарды кайра чогултууга аракет кылып, стереотиптерди “бузууга” чакырыңыз.

5 кадам. Жаңы картаны кайра бөлүштүрүүнүн жыйынтыгын сурап, жыйынтыгын талкуулаңыз.

? Талкуулоо үчүн мүмкүн болгон маселелер:

- Азыр сүйлөмдөрдү түзүү процесси кандай өттү?
- Качан тапшырманы аткаруу кыйыныраак болду: биринчи жолубу же экинчи жолубу? Эмнеге?

Стереотиптердин кандай топторун аныктоого болот? (этникалык, кесиптик, гендердик)

- Стереотиптер чыныгы жашоодо адамдардын жана топтордун ортосундагы мамилелерге таасирин тийгизеби?
- Оң жана терс стереотиптерди айырмалоого болобу?

- Ар кандай социалдык топтордун өкүлдөрүнө карата кандай стереотиптер бар? Алар иштин чыныгы абалын канчалык деңгээлде чагылдырат? Бул сиздин же алардын ишине тоскоол болобу?
- Терс стереотиптер этностор аралык/кесиптик/гендердик мамилелерге таасирин тийгизеби?
- Ар кандай социалдык топтордун өкүлдөрү менен болгон мамилелерге терс стереотиптердин таасирин жоюу үчүн эмне кылуу керек?

□ Мүмкүн болгон корутундулар:

- Адамдарда божомолдор/бейкалыс көз караштар пайда болот - кандайдыр бир нерсе, окуя, адам жөнүндө жетиштүү себепсиз, билимсиз же тажрыйбасыз алдын ала калыптанган пикирлер.
- Божомолдор/Бейкалыс көз караштар стереотиптөө үчүн негиз болуп саналат, ал белгилүү бир топко карата бейкалыс пикир ушунчалык жалпылангандыктан, топтун бардык мүчөлөрү бирдей сапаттарга ээ болуп көрүнгөндө пайда болот.
- Өзүнүздүн бейкалыс пикириңизди жана стереотиптериңизди билип, алардын оң же терс экенин аныктаңыз.
- Биздин стереотиптер (өзгөчө терс) биздин ишибизге таасирин тийгизбөөсү маанилүү.

7 кадам. «Божомолдор. Стереотиптер» жөнүндө материалдарды таратып, аларды катышуучулар менен талкуулайбыз. (5 мүн.)

8 кадам. «Божомолдор жана стереотиптер» жөнүндө презентация менен тааныштырыңыз, катышуучулар менен негизги түшүнүктөрдү талкуулаңыз. (10 мүн.)

Көнүгүү "Белгиленген пункт" (35-40 мүн.)

9 кадам. Катышуучулардын бир сапта турууларын сураныңыз (дубалга каршы же парад аянтында). Катышуучуларга ролдорду таратыңыз:

- Жүк жүктөгүч
- Фотомодель
- Коляскада отурган инвалид
- Борбордун мэри
- 2 жаштагы баласы бар кош бойлуу аял
- Жаш күрд улутундагы кызы
- Аялдардын коомдук уюмунун жетекчиси
- Ири саясий партиянын лидери
- Милицияда учетто (каттоодо) турган 12 жаштагы өспүрүм
- 8 баланын энеси, үй кожойкеси

- Базардагы сатуучу
- Мектепке барбаган 14 жаштагы кыз
- Жаш келечектүү спортчу
- Укук коргоочу уюмдун лидери, уйгур
- Патрулдук кызматтын милиция кызматкери
- Мамлекеттик тилди билбеген ишкер
- 60 жаштагы цыган аял
- 60 жаштагы аксакал
- Айылдык мугалим

10 кадам. Оюндун эрежелерин түшүндүрүңүз.

Эрежелер:

«Берилген ролго кириңиз, өзүңүздү ошол адам катары элестетиңиз, башкалар сиздин ким экениңизди көрүшү үчүн ролуңузду картасын алдыңызга кармаңыз. Тренер суроолорду окуганда, өз ролуна ылайык тигил же бул суроого оң жооп берген катышуучулар алдыга кадам таштайт, аткара албагандар ордуларында калышат.

11 кадам. Катышуучуларга белгилүү бир кадамды жасоо же жасабоо чечимин кабыл алуу мүмкүнчүлүгүн берүү менен суроолорду ирети менен окуңуз. Кадамдардын максималдуу саны - 10.

Иш-аракеттердин тизмеси:

- 1) Тышкы жардамсыз башка жерге бара аласызбы?
- 2) Футбол ойной аласызбы?
- 3) Сапаттуу дарыланууга мүмкүнчүлүгүңүз жетеби?
- 4) Сизге мамлекеттик сыйлык берилиши мүмкүнбү?
- 5) Сиз казинодо көп ойной аласызбы?
- 6) Мамлекеттик кызматтын жогорку кызматтарына талапкер боло аласызбы?
- 7) Чет өлкөгө эс алууга чыга аласызбы?
- 8) Бийликтин аракеттерине каршы акцияларга катыша аласызбы?
- 9) Сизди ачык лекция окууга чакырса болобу?
- 10) Парламентке талапкер боло аласызбы?

12 кадам. Тапшырманын процесси жана натыйжалары жөнүндө талкуу уюштуруңуз. Эң көп кадам жасаган катышуучулардан баштап суроолорду бериңиз.

? Талкуулоо үчүн мүмкүн болгон суроолор:

- Бул жерге кантип келип калдыңыз? Өзүңүздү кандай сезип жатасыз?
- Кандай кадамдарды жасай алдыңыз жана кайсы кадамдарды жасай албадыңыз? Эмнеге?
- Эмне үчүн башында бирдей старттан баштап, аягында ар ким ар кандай аралыкта аяктады? Бул адилеттүүбү?
- Чыныгы турмушта бирдей укуктар бирдей мүмкүнчүлүктөр менен камсыз кылынбай, бирдей натыйжаларга алып келбеген учурлар барбы?
- Тең мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу үчүн кандай чараларды көрүүгө болот?

□ Мүмкүн болгон корутундулар:

- Ар кандай коомдордо ар кандай баалуулуктарга ээ болгон жана ыйгарылган ар кандай мүнөздөмөлөрдүн негизинде басмырлоо болушу мүмкүн.
- Көбүнчө начар абалда турган жана чечим кабыл алуу процессинен четтетилген азчылыктардын жана социалдык топтордун өкүлдөрү (балдар, майыптар, карылар, аялдар ж.б.) көбүрөөк басмырлоолорго дуушар болушат.
- Чечимдерди кабыл алууда ар кандай топтордун өкүлдөрү алардын абалын эске алып, басмырлоого жол бербөө үчүн чараларды көрүүгө тийиш.

13 кадам. «Басмырлоо» жөнүндө материалды кеңири таратып, талкуулоо жүргүзүңүз. (5 мүн.)

14 кадам. Басмырлоо жөнүндө презентацияны баяндап бериңиз, катышуучулар менен басмырлоонун негизги түшүнүктөрүн жана формаларын талкуулаңыз. (10 мүн.)

Гендердик ролдорду кайра жаратуу (35-40 мүн.)

15 кадам. Катышуучуларды 4 топко бөлүп, тапшырма бериңиз.

Тапшырма:

15 мүнөттүн ичинде:

1 жана 2-топтор - кыздар жана балдар үчүн оюнчуктардын тизмесин түзүшөт, алардын жардамы менен иштелип чыккан көндүмдөрдү санашат;

3 жана 4-топтор - статистикалык маалыматтарды пайдалануу менен эркектер жана аялдар тарабынан басымдуу түрдө аткарылуучу экономикалык ишмердүүлүктүн түрлөрүн санап, бул бөлүнүүнүн себептерин түшүндүрөт.

16 кадам. Топтун иши боюнча презентацияларды жана талкууларды уюштуруу (20 мүн.)

1 жана 2 топтордун мүмкүн болуучу натыйжалары:

- Курал-жарактын (тапанча, танк, кылыч ж.б.) жана жоокерлердин сыяктуу оюнчуктар эркек балдарга гана берилет;

- Машиналар жана башка техникалык каражаттар эркек балдарга гана берилет;
- Кыздар үчүн гана - куурчактар, коляскалар, доктур комплекттери, идиш-аяктар, тиричилик техникалары берилет;
- Кыздар үчүн гана - косметикалык баштыктар, зер буюмдар берилет;
- Балдардын жумшак оюнчуктары - күчтүү жаныбарлар (арстан, аюу ж.б.), ал эми кыздардын жумшак оюнчуктары - алсыз жаныбарлар (коён, чычкан, мышык ж.б.);
- Спорттук оюнчуктар: кыздар үчүн азыраак варианттар жана жеке оюндарга, ырайымдуулукту, эпчилдикти өнүктүрүүгө (обруч, аркан ж.б.у.с.);
- Балдардын оюнчуктары кененирээк жана алар командалык оюндарга ылайыкталган, мисалы, футбол тобу.

3 жана 4-топтордун мүмкүн болуучу натыйжалары:

- Аялдарга мүнөздүү ишмердүүлүктүн түрлөрүнүн арасында кам көрүү жана тарбиялоо функцияларын ишке ашыруу менен байланышкан кесиптер басымдуулук кылат – мугалимдер, дарыгерлер, социалдык кызматкерлер ж.б.;
- Эркектер курулушта, тоо-кен тармагында, энергетикада, транспортто жана мамлекеттик башкарууда топтолгон;
- Экономикалык ишмердүүлүктүн бардык түрлөрүндө аялдардын эмгек акысы алар үстөмдүк кылган тармактарда да эркектердикинен төмөн;
- Бул жагдайдын себептери аялдар менен эркектер үчүн ар башка болгон стереотиптер жана күтүлгөн жүрүм-турум стандарттары.

□ Мүмкүн болгон корутундулар:

- Эркектер менен аялдардын күтүлгөн социалдык ролдору алгач “табигый боюнча” белгиленбестен, айлана-чөйрөнүн таасиринин натыйжасында калыптанат, убакыттын өтүшү менен өзгөрөт жана коомдун жана маданияттын түрүнө жараша болот;
- Коомдогу гендердик мамилелер табиятта түзүлөт, гендердик стереотиптердин таасирине жана турмуштун ар кандай чөйрөлөрүндө аялдар менен эркектердин мүмкүнчүлүктөрүнө гендердик ролдордун салттуу бөлүштүрүлүшүнө көз каранды;
- Аялдар үчүн алмаштырылгыс ролдор бала төрөө, ал эми эркектер үчүн - ата болуу жөндөмдүүлүгү бойдон калууда, башка ролдор салыштырмалуу жана ар кандай социалдык факторлорго көз каранды;
- Гендердин түзүлгөн табиятын таануу менен, репродуктивдүү функциянын айырмачылыгы менен байланышкан эркектер менен аялдардын ортосундагы объективдүү айырмачылыктарды теңдөө мүмкүн эмес;
- Салттуу гендердик стереотиптерден баш тартуу керек.

17 кадам. Катышуучуларга аял менен эркектин гендердик ролдору жана мамилелер тутуму чагылдырылган «Сокровище» («Байлык») деген видеону көрсөтүңүз. (5 мүнөт)

18 кадам. «Гендер: типтүү суроолор жана сунуш кылынган жооптор (Шведова Н.)», «Гендердик ролдордун кайра жаралышынын туюк тегереги» деген материалдарды таркатыңыз жана аларды кеңири талкуулаңыз. Мурунку талкууда айтылган пикирлерге таянып, биологиялык жынысты жана социалдык жынысты (гендерди) айырмалоо зарылчылыгы жөнүндө сөз кылыңыз. (10 мүнөт).

1-сессияга «Кошумча көнүгүүлөр банкы»

"Тынчтык дубалы " Көнүгүүсү (15 мүн.)

1 кадам. Катышуучуларды алдын ала илинген баракка түстүү карталарды илип, түрдүү улуттардын өзгөчөлүктөрүн классификациялоого чакырыңыз:

<i>япондор</i>	<i>америкалык тар</i>	<i>цыгандар</i>	<i>италиялык тар</i>	<i>француздар</i>

Техникалык мүнөздөмөлөр төмөнкү түстөр менен көрсөтүлөт, алдын ала түс белгилөөчү плакат даярдаңыз (түс кагаздын болушуна жараша өзгөрүшү мүмкүн):

- Кызыл – өзүнө ишенген
- Көк - эмгекчил
- Сары - татаал
- Жашыл – ачуусу тез келген
- Кызгылт сары - жеңил-желпи

2 кадам. Ар бир катышуучуга түрдүү түстөгү 5 картаны бериңиз. Андан кийин плакатта мүнөздүү түстөрдү бөлүштүрүүгө 5 мүнөт убакыт бериңиз. Белгилей кетсек, бул процесс унчукпай, талкуусуз өтүшү керек.

3 кадам. Жыйынтыктарды катышуучулар менен талкуулаңыз.

? Талкуу үчүн мүмкүн болгон суроолор:

- Ар бир топ үчүн кандай өзгөчөлүктөр басымдуулук кылат? Эмнеге?
- Жашоонузда ушул улуттардын өкүлдөрүн жолуктурдуңуз беле?
- Эгерде жок болсо, сиз эмненин негизинде мүнөздөдүңүз?
- Ооба болсо, бул мүнөздөмөлөр сиздин бул топтордун өкүлдөрү менен болгон тажрыйбаңызга канчалык деңгээлде дал келет?
- Бул мүнөздөмөлөр бул улуттардын бардык өкүлдөрүнө тиешелүүбү?
- Эгерде андай болбосо, анда эмне үчүн көпчүлүгүңүздөр бул улуттарга мындай мүнөздөмө бердиниздер?

Мүмкүн болгон корутундулар:

- Адамдарда бейкалыс көз караштар пайда болот - кандайдыр бир нерсе, окуя, адам жөнүндө жетиштүү себепсиз, билимсиз же тажрыйбасыз алдын ала калыптанган пикирлер.
- Шектенүү – бул белгилүү бир топко карата бейкалыс пикир ушунчалык жалпылангандыктан, топтун бардык мүчөлөрү «бирдей сапаттарга ээ» болуп көрүнгөн кезде пайда болгон стереотиптик негиз болуп саналат.
- Өзүңүздүн бейкалыс пикириңизди жана стереотиптериңизди билип, алардын оң же терс экенин аныктаңыз.
- Биздин стереотиптер (өзгөчө терс) жүрүм-турумубузга жана чечимдерибизге таасир тийгизбеши керек.

4 кадам. «Божомолдор. Стереотиптер» (С-1/№1). Аны катышуучулар менен бирге окуп, талкуулагыла.

«Аплодисменттер» көнүгүүсү (20 мүн.)

1 кадам. Катышуучуларга эрежелерди түшүндүрүңүз: тренер адамдардын категорияларын атайт. Катышуучу өзүн ушул категорияга/топко кирем деп эсептесе, ордунан турушу керек. Калгандары кол чабуулар менен тосуп алышат. Ар бир категориядан кийин турууга убакыт берип, категорияларды бирден окуп чыгыңыз: « ... ордунуздардан турунуздар».

Категориялардын тизмеси:

- *эрте турганды жакшы көргөндөр*
- *чачты кыска кыркууну жактыргандар*
- *детективдик аңгемелерди окуганды жакшы көргөндөр*
- *3 тилде сүйлөгөндөр*
- *жогорку юридикалык билими барлар*
- *шаардык болуп саналгандар*
- *айыл жеринде туулгандар*
- *адамзаттын кооз жарымынын өкүлдөрү*

- *адамзаттын күчтүү жарымынын өкүлдөрү*
- *наамы майордон жогору болгондор*
- *өзүн бай деп эсептегендер*
- *өзүн кедей деп эсептегендер*
- *кыргыздар*
- *башка улуттардын өкүлдөрү*
- *ак терилүү адамдар*
- *кара терилүү адамдар*
- *30 жашка чейинкилер*
- *50дөн ашкандар*
- *уруусунда (үй-бүлөсүндө) ар кандай улуттар менен никелер барлар*

2 кадам. Тапшырманы аткаруу процесси жөнүндө талкуу уюштуруңуз.

? Талкуу үчүн мүмкүн болгон суроолор:

- Кайсы сапаттарыңыз сизди сыймыктандырды? Эмнеге?
- Кайсы учурларда тургунуз келген жок, эмне үчүн?
- Эмне үчүн айрым категорияларга таандык болуу терс кабыл алынат?
- Тигил же бул категорияга таандык болуу бул топтордун өкүлдөрүнүн укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн чектей алабы?
- Тең мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу үчүн кандай чараларды көрүүгө болот?

□ Мүмкүн болгон корутундулар:

- Ар кандай коомдордо ар кандай баалуулуктарга ээ болгон жана ыйгарылган ар кандай мүнөздөмөлөрдүн негизинде басмырлоо болушу мүмкүн.
- Көбүнчө начар абалда турган жана чечим кабыл алуу процессинен четтетилген азчылыктардын жана социалдык топтордун өкүлдөрү (балдар, майыптар, карылар, аялдар ж.б.) көбүрөөк басмырлоолорго дуушар болушат.
- Чечимдерди кабыл алууда ар кандай топтордун өкүлдөрү алардын абалын эске алып, басмырлоого жол бербөө үчүн чараларды көрүүгө тийиш.

3 кадам. Катшыуучулар менен басмырлоо түшүнүгүн жана түрлөрүн талкуулаңыз. Басмырлоо – белгилүү бир негиздер боюнча адам укуктарынын бузулушу экенин түшүндүрүңүз. Флипчартка дискриминациянын кеңири таралган түрлөрүн жазыңыз, ар бирин топ менен талкуулаңыз.

4 кадам. Басмырлоо жөнүндө баракчаны таратыңыз (С-1/№2). Аны катышуучулар менен окуп, талкуулагыла.

5 кадам. Басмырлоого каршы күрөштү катышуучулардын ишине кантип кошууга болорун талкуулагыла.

? Талкуу үчүн мүмкүн болгон суроолор:

Чыныгы жашоодо кайсы топтор көбүрөөк басмырланат?

Улуттук дискриминация үчүн негиз боло алабы?

Басмырлоого каршы күрөшүү үчүн эмне кылуу керек?

Сессия 2. «ОМЖнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын теориялык жана укуктук негиздери» (1 саат 40 мүн.)

Максат	<ul style="list-style-type: none"> Аялдар жана эркектер үчүн бирдей укуктарды жана бирдей мүмкүнчүлүктөрдү камсыз кылуу боюнча маалымдуулукту жогорулатуу жана аларды басмырлоого каршы негиздери жана Окуу-методикалык комплекстердин гендердик экспертизасы менен тааныштыруу.
Мазмуну	<ul style="list-style-type: none"> Укуктардын теңдиги – тең мүмкүнчүлүктөр – бирдей натыйжалар
Негизги билдирүүлөр	<ul style="list-style-type: none"> Гендердик теңчиликтин концепциясы узак убакыттын ичинде калыптанып, формалдуу (юримдикалык) гендердик теңчиликте орнотуу үчүн күрөштөн иш жүзүндө гендердик теңчилик үчүн күрөшкө айланган; Өнүгүүдөгү аялдар мамилесин сын көз менен карап чыгуунун натыйжасында гендердик тең салмактуулук жана аялдардын укуктарын кеңейтүү саясаты аркылуу Гендер жана Өнүгүү ыкмасы кабыл алынган.
Таратма материалдар	<ul style="list-style-type: none"> С-2 \ № 1 Презентация "Теңдикке жана социалдык айырмачылыктарга мамиле"
Техникалык материалдар	<ul style="list-style-type: none"> Мультимедиа проектор, компьютер \ видеоманитофон, телевизор, экран Ролдорду белгилөө менен карталар
Формат \ Метод	<ul style="list-style-type: none"> Power Point презентация Жалпы дискуссия

Убакыт	<ul style="list-style-type: none"> • Укуктардын тендиги – тең мүмкүнчүлүктөр – бирдей натыйжалар <p>Жалпы: 1 саат 40 мүн.</p>
---------------	---

2-сессиянын этап-этабы менен баяндалышы. «Басмырлоого каршы теориялык-укуктук негиздер жана окуу материалдарына гендердик экспертиза» (1 ч. 40 мүн.)

Мини-лекция «ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын теориялык жана укуктук негиздери»:

1 кадам. Негизги мазмуну төмөндө чагылдырылган Акыйкаттыкка жана социалдык айырмачылыкка мамилелер боюнча презентацияны бериңиз:

- Илимде айырмачылыктарга болгон мамиле тарых бою өзгөргөн:
 - o Примордиализм, индустрияга чейинки мезгил - Экинчи дүйнөлүк согуштун аягына чейин
 - o Инструментализм, модернисттик мезгил, 1960-80-ж
 - o Конструктивизм, постмодернизм мезгили, 1980-жылдардын аягынан баштап. Азыркыга чейин.
- Примордиализм:
 - o Түбөлүк, табигый айырмачылыктар жөнүндөгү идеялар
 - Социобиология (Отто Вайнгер, Пьер ван ден Берг)
 - Классикалык психоанализ (Зигмунд Фрейд, Карл Густав Юнг, Карен Хорни)
- Инструментализм:
 - o Социалдык айырмачылыктар элита тарабынан өз кызыкчылыктарына жетүү үчүн колдонулган курал болуп саналат
 - Билим берүү системасынын жана тарбиянын таасири (Эрнест Геллнер)
 - Структуралык-функционалдык анализ (Толкотт Парсонс)
 - “Меритократиялык” системаны (Иммануэль Уоллерштейн) актоо үчүн расизм жана сексизм керек.
- Конструктивизм:
 - o Бар болгон айырмачылыктар идентификаторлорду өндүрүүгө жана кайра чыгарууга негизделген курулуштун натыйжасы
 - Элестетилген жамааттар (Бенедикт Андерсен)
 - Символизм (Энтони Смит, Джон Хатчинсон, Увайл-Дэвис, Ирина Жеребкина)
 - “Башка” түшүнүгү (Хоми Бхабх, Эдвард Саид, Андреа Дворкин, Роза Бридотти, Юлия Кристева, Гаятри Чакраварти Спивак)
- Психологиялык изилдөөлөрдүн трансформациясынын мисалы (Кэрол Джеклин боюнча):
 - o 1910-20-ж – «Секс психологиясы» (секс психологиясы)

о 1930-60-жылдар – «Жыныстык айырмачылыктар психологиясы»
(жыныстык айырмачылыктар)

1970-жылдардын аягында - "жыныстык айырмачылыктар"

о 1980-жылдан бери - "гендердик айырмачылыктар" (гендердик айырмачылыктар)

• Георг Крайг. "Өнүгүү психологиясы":

о 1960-1983-жылдар үчүн алдын ала академиялык жөндөмдүүлүк сынагынын (PSAT) анализи. балдар менен кыздардын психологиялык мүнөздөмөлөрүндөгү айырмачылыктардын кескин төмөндөшүн көрсөттү;

о Америкалык мектеп окуучуларынын мейкиндик мамилелерин түшүнүү боюнча тесттердин жыйынтыктарын талдоо акыркы 20 жылдын ичинде кыздардын мейкиндик жөндөмдүүлүгү олуттуу өзгөргөнүн көрсөттү.

• Эрик Игли. "Шайкештик боюнча изилдөө":

о Бул темада 1970-жылга чейин жарыяланган 22 эмгектин арасында. 32% аялдардын көбүрөөк шайкештигин көрсөттү,

о 1970-жылдан бери жарыяланган 40 изилдөөнүн 8%ы гана мындай айырмачылыктарды билдирген.

• Ар кайсы мамлекеттердин (СССР, Великобритания, Кытай, Вьетнам, Кыргызстан ж.

• Кыргызстандын басма жана электрондук маалымат каражаттарында колдонулган аялдар менен эркектердин сүрөттөрүнүн иллюстрациялары

• Кыргыз Республикасынын Президентин шайлоо алдындагы үгүт учурундагы жалгыз аял талапкердин медиа портрети (2021-ж.)

• Кыргыз Республикасынын Президентинин кызмат ордуна талапкерлердин шайлоо алдындагы үгүт иштеринде аялдар менен эркектердин визуалдык сүрөттөрү (2021-ж.)

• Теңчиликте системалуу түрдө илгерилетүү төмөнкүлөр аркылуу мүмкүн болот:

о Деконструкциялоо жана теңсиздикти уланткан салттуу сексисттик мамилелерди четке кагуу

о Жыныстык эмес тарбия жана билим берүү, гендердик стереотиптерди четке кагуу

о Жынысты "кууп" колдоого жана де-факто теңчиликте орнотууга багытталган атайын чаралардын комплексин колдонуу

2-сессиянын «Кошумча көнүгүүлөр банкы»

«Билдирүүнүн рейтинг» (30 мүн.)

1 кадам. Макулмун жана Макул эмесмин карталарын бөлмөнүн карама-каршы дубалдарына илиңиз. Катышуучулар бөлмөнүн ичинде эркин кыймылдай алышы керек.

Айтылгандарды кезеги менен окуп, катышуучуларды ар бир билдирүү боюнча өз позициясын аныктоого жана алардын пикирине ылайык келген картанын астынан орун алууга чакырыңыз.

2 кадам. 1- билдирүүнү окуңуз: "Эркектер табигый түрдө аялдарга караганда акылдуураак."

Суроолор боюнча талкуу уюштуруңуз. Ар бир топко жекече суроолор берилиши керек:

?Талкуу үчүн мүмкүн болгон суроолор::

- Эмне үчүн сиз бул билдирүүгө макулсуз/макул эмессиз?
- Башка тараптын аргументтерин уккандан кийин оюңузду (жайгашкан жериңизди) өзгөртүүгө даярсызбы?

3 кадам. 2-билдирүүнү окуңуз: "Аялдын негизги жашоо маңызы - үй-бүлө."

Талкууну ошол эле багытта уюштуруңуз.

4 кабат. 3- билдирүү: "Гендер - бул чет элдик мода, ал жакында өтүп кетет жана баары мурункудай болот"

Талкууну ошол эле багытта уюштуруңуз.

5 кабат. Жалпы дискуссия.

? Талкуулоо үчүн мүмкүн болгон маселелер:

- Сизге тандоо оңой болдубу? Эмнеге?
- Өзүңүздүн позицияңызды коргоо оңойбу же кыйынбы? Эмнеге?
- Башка пикирди тандагандардын сиз макул боло турган аргументтери болдубу? Аргументтер кандай болгон?

Талкуудан кийин «Социалдык жана биологиялык жыныстагы айырмачылыктар» аттуу кичи лекцияга өтсөңүз болот.

Сессия 3. «ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы» (7 саат 25 мин.)

<p>Максат</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы концепциясы жана методологиясы жана гендердик экспертизасы жөнүндө катышуучулардын маалымдуулугун жогорулатуу • Окуу-методикалык комплекстерге дискриминацияга каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү боюнча көндүмдөрдү камсыз кылуу.
<p>Мазмуну</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Гендердик муктаждыктар • Басмырлоого каршы концепция жана методология жана окуу-методикалык комплекстердин гендердик экспертизасы • Окуу-методикалык комплекстердин жана/же алардын компоненттеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүү тартиби • Окуу-методикалык комплекстердин гендердик экспертизасы • Басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү үчүн эксперттерди тандоо критерийлери • Басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүүдө эксперттердин укуктары жана милдеттери • Басма үйүнүн басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүүдөгү укуктары жана милдеттери • Басмырлоого каршы жана гендердик экспертизаны каржылоо • Окуу-методикалык комплекстин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын жыйынтыгы боюнча эксперттик корутунду

	<ul style="list-style-type: none"> • Окуу-методикалык комплекстин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын сунуштары боюнча пикир келишпестиктердин матрицасы • Окуу-методикалык комплекстердин жана/же алардын компоненттеринин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын өткөрүү боюнча практикум
Негизги билдирүүлөр	<ul style="list-style-type: none"> • Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасы милдеттүү болуп саналат • Басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын максаты – жалпы мектепте билим берүүнүн максатына ылайыктуу, ар түрдүү өзгөрүп жаткан дүйнөдө жеке жана социалдык бакубаттуулукту камсыз кылуучу инсандын жарандык жана кесиптик ишмердүүлүккө даярдыгын камсыздоо үчүн Окуу-методикалык комплекстердин сапатын жогорулатуу. <p>Басмырлоого каршы жана гендердик экспертизаны жүргүзүүнүн жалпы максаты - окуучунун билимин калыптандырууну камсыз кылуу максатында Кыргыз Республикасынын жалпы мектептик билим берүүнүн Мамлекеттик билим берүү стандарты ишке ашыруу аркылуу ченемдик документтердин тутумунун элементтери катары окуу-методикалык материалдарды талдоо болуп саналат.</p>
Таратма материалдар	<ul style="list-style-type: none"> • • С-3\№1 Презентация “ ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы: укуктук база ” • • С-3\№2 Мисалдар “ ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын мисалдары” • • С-3 \ № 3 Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2019-жылдын 16-сентябрындагы № 1096/1 буйругу менен бекитилген ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө жобо, тиркемелери менен: <ul style="list-style-type: none"> – 1-тиркеме. ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы. – 2-тиркеме. ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын натыйжалары боюнча эксперттик корутунду – 3-тиркеме. ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын сунуштары боюнча пикир келишпестиктердин матрицасы
Техникалык материалдар	<ul style="list-style-type: none"> • Мультимедиа проектор, компьютер \ экраны • Окуу-методикалык комплекстердин долбоорлору же реалдуу окуу китептери
Формат \ Метод	<ul style="list-style-type: none"> • • Power Point презентациясы • • Жалпы талкуу • • Жеке же жупта иштөө

Убакыт	<ul style="list-style-type: none"> ● «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасы: укуктук негиздер» презентациясы – 45 мүн. ● Презентация «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын мисалдары» – 25 мүн. ● Жалпы талкуу – 25 мүн. ● Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза боюнча практикум – 3 саат 15 мүнөт. ● Практикумдун жыйынтыктарынын презентациясы, жалпы талкуу – 2 саат. 45мүн. <p>Жалпы: 7 саат 25 мүнөт</p>
---------------	---

3-сессиянын этап-этабы менен баяндалышы. «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы» (7 саат 25 мүн.)

Презентация «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн методологиясы: укуктук база»

1 кадам. Төмөндө негизги мазмундук пункттары чагылдырылган “Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн методологиясы: укуктук база” презентациясын бериңиз:

Окуу-методикалык комплекс 3 компоненттен турат:

- **негизги компоненттери:**
 - Окуу китеби
 - Окуучулардын жумушчу дептери
 - Мугалим үчүн методикалык колдонмо
 - Дидактикалык материалдар
 - Текшерүүчү- диагноздоочу материалдар
- **көмөкчү маалыматтык ресурстар**
 - Сөздүктөр Маалымдамалар
 - Окуу-көрсөтмө куралдар
 - Жыйынтыктоочу аттестацияга даярдануу үчүн колдонмо
 - Интернет колдоо
- **кошумча маалыматтык ресурстар**
 - Илимий-популярдуу адабият
 - Өнүктүрүүчү жана дидактикалык оюндар Энциклопедии
 - Сүрөттөрдүн, видеофильмдердик коллекциялары
 - ЖМК ж. б.
- **Окуу-методикалык комплекстин функциялары**

о Билим берүү

- о Өнүктүүрүүчү
- о Маалыматтык
- о Системдештирүү
- о Трансформациялоо
- о Бышыктоо жана өзүн-өзү көзөмөлдөө
- о Интеграциялоо
- о Өз алдынча билим алуу
- о Координациялык
- **Натыйжага багытталган билим берүү**
 - о Өз турмушунун ар кандай учурунда ийгиликтүү иш алып бара турган жана көйгөйлөрдү натыйжалуу чечүүгө компетенцияларга ээ болгон компетенттүү инсандардын калыптанышын камсыз кылуучу билим берүү технологияларын ишке киргизүү;
 - о **компетенция** - окуучуну (үйрөнүүчүнү) билим алууга даярдоого карата мурдатан коюлган, анын белгилүү бир чөйрөдөгү натыйжалуу үзүрлүү иши үчүн зарыл болгон социалдык талап (ченем);
 - о **компетенттүүлүк** - белгилүү бир кырдаалда (окуу, жеке жана кесиптик) билимдин жана ыктын ар кандай элементтерин өз алдынча колдонууга адамдын интеграцияланган жөндөмү.
- **XXI кылымда билим берүү 4 негизги компетенттүүлүктөргө багытталган:**
 - о Билим алуу жөндөмдүүлүгү
 - о Болуу/жашоо жөндөмдүүлүгү
 - о Жасоо жөндөмдүүлүгү
 - о Бирге жашоо жөндөмдүүлүгү
- **Бүгүнкү күндө заманбап ОМК-ларга коюлган талаптар төмөнкүлөр:**
 - **мазмунуна**
 - о илим мазмунунун заманбап абалына дал келиши;
 - о предметтик, логикалык жана психологиялык пландагы системалаштыруу;
 - о ж.б
 - **структурасына**
 - о Акыл-эс ишмердүүлүктүн методикасынын негизги принциптеринин түзүмүндө ишке ашыруу;
 - о ж.б.
 - **методикасына**
 - о Тил жаатындагы заманбап дидактиканын талаптарына ылайык келүү (жеткиликтүүлүк, тууралык);
 - о Окутуунун бул предмети боюнча методикалык талаптарга ылайык келүү;

- o Окуучулардын өткөн материалына жана тажрыйбасына кайрылуу
- o Маселелерди чечүү учурунда окуучулардын ой жараяндарды башкаруу;
- o ж.б.
- жол-жоболоштурууга жана полиграфиялык аткарылышына
 - o Окуу китебин пайдалануу ыңгайлуулугу
 - o Кагаз сапаты
 - o Иллюстрациялардын ар түрдүүлүгү (сүрөттөр, фотографиялар, чиймелер, схемалар);
 - o ж.б.
- **ОМКлардын талаптарга ылайык келүүсүн аныктоо үчүн 4 түр экспертиза жүргүзүлөт:**
 - o **Илимий** - илимдер академиясынын тиешелүү институттарынын же апробациялоо предметтери боюнча кафедрасы бар жогорку окуу жайларынын базасында
 - o **Коомдук экспертиза** - билим берүүнүн стандарттары жана сапаты боюнча Координациялык кеңештин базасында
 - o **Илимий-педагогикалык экспертиза** – КБА, профилдүү ЖОЖ базасында
 - o **Басымырлоого каршы жана гендердик экспертиза**

Окуу-методикалык комплекстерге жана/же алардын курамдык бөлүктөрүнө басымырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүү 1948-жылдын 10-декабрындагы Адам укуктарынын жалпы декларациясына, Кыргыз Республикасы катышуучусу болгон эл аралык келишимдерге (1965-жылдын 21-декабрындагы Расалык басымырлоонун бардык формаларын жоюу жөнүндө конвенция¹, 1966-жылдын 16-декабрындагы Экономикалык, социалдык жана маданий укуктар жөнүндө эл аралык пакт², 1966-жылдын 16-декабрындагы Жарандык жана аясий укуктар жөнүндө эл аралык пакт³, 1984-жылдын 10-декабрындагы Кыйноолорго жана башка ырайымсыз, адамгерчиликсиз же ар-намысты басымырлаган мамилелер менен жазалардын түрлөрүнө

¹ КР 1996-жылдын 26-июлундагы № 48 Мыйзам менен кошулган

² КР 1994-жылдын 12-январындагы N 1406-ХII ЖК токтому менен кошулган

³ КР 1994-жылдын 12-январындагы N 1406-ХII ЖК токтому менен кошулган

каршы конвенция⁴, 1990-жылдын 18-декабрындагы бардык эмгек мигранттарынын жана алардын үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктарын коргоо жөнүндө эл аралык конвенция⁵, 2006-жылдын 13-декабрындагы Майыптардын укуктары жөнүндө конвенция⁶, 1989-жылдын 20-ноябрындагы Баланын укуктары жөнүндө конвенция⁷, 1979-жылдын 18-декабрындагы Аялдарга карата басмырлоонун бардык формаларын жоюу жөнүндө конвенция⁸, 1960-жылдагы Билим берүү жаатындагы басмырлоо менен күрөшүү жөнүндө конвенция⁹), 1995-жылдын 4-15-сентябрындагы Аялдардын абалы боюнча төртүнчү бүткүл дүйнөлүк конференцияга, 2015-жылдын 25-сентябрындагы Туруктуу өнүгүү жаатындагы максаттарга, ошондой эле Кыргыз Республикасынын улуттук мыйзамдарынын ченемдерине (2010-жылдын 27-июнундагы Кыргыз Республикасынын Конституциясы (2016-жылдын 28-декабрындагы № 218 КР Мыйзамынын редакциясында), 2003-жылдын 26-июнундагы Кыргыз Республикасынын Үй-бүлө кодекси, 2012-жылдын 10-июлундагы № 100 Кыргыз Республикасынын Балдар жөнүндө кодекси, 2008-жылдын 4-августундагы № 184 “Эркектер менен аялдар үчүн бирдей укуктар менен бирдей мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 2017-жылдын 27-апрелиндеги №63 “Үй-бүлөлүк зомбулуктан сактоо жана коргоо жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 2003-жылдын 30-апрелиндеги № 92 “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, 2012-жылдын 23-мартындагы № 201 Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Токтому менен бекитилген 2012-2020-жылдарга карата Кыргыз Республикасындагы Билим берүү стратегиясын жүзөгө ашыруунун үч жылдык планы катары 2018-2020-жылдарга карата Кыргыз Республикасындагы Билим берүүнү өнүктүрүү стратегиясын жүзөгө ашыруу боюнча Иш-аракеттер планы), 2012-жылдын 27-июнундагы № 443 Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Токтому менен бекитилген 2018-2020-жылдарга карата Кыргыз Республикасында гендердик теңчиликке жетүү боюнча Улуттук иш-аракеттер планы) жана башка Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларына негизденген.

Атап айтканда, Аялдарга карата басмырлоонун бардык формаларын жоюу жөнүндө конвенция аялдарга билим берүү жаатында эркектер менен катар эле бирдей укуктарды камсыздоо, анын ичинде эркектер менен аялдардын теңчилигинин

⁴ КР 1996-жылдын 26-июлундагы № 46 Мыйзам менен кошулган

⁵ КР 2003-жылдын 15-апрелиндеги № 80 Мыйзам менен кошулган

⁶ 2019-жылдын 13-мартындагы № 34 КР Мыйзамы менен ратификацияланган

⁷ КР 1994-жылдын 12-январындагы N 1402-ХII ЖК токтому менен кошулган

⁸ КР ЖК МЧЖнын 1996-жылдын 25-январындагы 3 N 320-1 жана ЖК ЭӨЖнын 1996-жылдын 6-мартындагы П N 257-1 токтомдору менен кошулган.

⁹ КР ЖК МЧЖнын 1995-жылдын 8-июнундагы 3 № 132-1 жана ЖК ЭӨЖнын 1995-жылдын 10-июнундагы П № 96-1 токтомдору менен кошулган.

1979-жылдын 18-декабрындагы Аялдарга карата басмырлоонун бардык формаларын жоюу жөнүндө конвенциянын 10-беренеси.

негизинде, башка нерселер менен катар эле, аялдар менен эркектердин ролунун бардык деңгээлдеги стереотиптүү концепциясын четтетүү, бардык окуу формаларында биргелешип окууну колдоо жана ушул максатка жетүүгө көмөктөшө турган окутуунун башка түрлөрүн, окуу колдонмолору менен мектеп программаларын кайра карап чыгуу жана окутуу ыкмаларын ыңгайлаштыруу жолу менен мүчө мамлекеттер тарабынан аялдарга карата басмырлоону жоюу үчүн бардык тийиштүү чаралардын көрүлүшүн талап кылат...¹⁰

Пекин Иш-аракеттер платформасына ылайык, билим берүү адам укуктарынын жана теңчилик, өнүгүү жана тынчтык сыяктуу максаттарга жетүүнүн эң бир маанилүү каражаттарынын бири болуп саналат. Басмырлоосуз билим берүү кыздарга да, эркек балдарга да пайда алып келет жана жыйынтыгында эркектер менен аялдардын ортосунда көбүрөөк тең укуктуу мамилелердин өнүгүшүнө көмөктөшөт. Билим берүүгө жетүүдөгү теңчилик жана аны алууга болгон мүмкүнчүлүк көбүрөөк сандагы аялдар ушул өзгөрүүлөрдүн активдүү катышуучусу болуп калышы үчүн зарыл. Аялдар менен эркектерге, кыздар менен эркек балдарга бирдей мамиле жасалып, алардын ой-пикиринин, абийиринин, дини менен ынанымынын эркиндиги урматталган шартта өз дараметин толук кандуу жүзөгө ашырууга шык-дем берилген жана билим берүү максаттарына багытталган ресурстар аялдар менен эркектер жөнүндө стереотиптүү түшүнүктөрдөн баш тартууга көмөктөшкөн билим алуу менен социалдык шарттарды түзүүнү колдогон маанайды калыптандыруу аялдарга карата басмырлоонун жана эркектер менен аялдардын ортосундагы теңсиздикти жоюунун натыйжалуу каражаты болуп калмак.

Туруктуу өнүгүүнүн № 4 максаты (ТӨМ 4) бардык балдар 2030-жылы акысыз башталгыч жана орто билим алышын кепилдейт. Бул максат ошондой эле сапаттуу жогорку билим жалпыга жеткиликтүү болушуна жетишүү максатында гендердик жана социалдык теңсиздик сыяктуу көйгөйлөрдү четтетүү менен кесиптик окутуудан өтүүгө теңдеш жетүүнү камсыздоого багытталган. Эл аралык коомчулук дүйнөдөгү ар бир баланын окуганга мүмкүнчүлүгү болушу үчүн жамааттык негизде жоопкерчиликтүү болуп саналат. Бардыгына билим берүүнү камсыздоо үчүн күрөш каржылык ресурстарды мобилизациялоону, ошондой эле басмырлоо, балдар эмгеги жана балдарды сатуу менен күрөштүн бекемделишин талап кылат.

КР Конституциясында улуттук, этностук, расалык, диний жек көрүүчүлүктү, гендердик жана башка социалдык үстөмдүктү үгүттөп, кодулоого, касташууга же күч колдонууга чакырган үндөөлөргө тыюу салынган.¹¹

КР Конституциясына катар эле, “Эркектер менен аялдар үчүн бирдей укуктар менен мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө” Мыйзамы ар кандай жыныстагы адамдарга карата кайсы ишмердик чөйрөсүндө болбосун түздөн-түз жана кыйыр гендердик басмырлоого тыюу салат. Мында жалпыга маалымдоо каражаттары,

¹⁰ 1979-жылдын 18-декабрындагы Аялдарга карата басмырлоонун бардык формаларын жоюу жөнүндө конвенциянын 10-беренеси

¹¹ 2010-жылдын 27-июнундагы КР Конституциясынын 31-беренесинин 4-бөлүгү (2016-жылдын 28-декабрындагы № 218 КР Мыйзамынын редакциясында

билим берүү, маданият аркылуу гендердик стереотиптерди кайра жаратуу да кыйыр гендердик басмырлоого тиешелүү болуп саналат.¹²

“Билим берүү жөнүндө” КР Мыйзамынын¹³ 4-беренесине ылайык, билим берүү Кыргыз Республикасынын мамлекеттик саясатынын артыкчылыктуу стратегиялык багыты болуп саналат жана аны уюштуруунун принциптеринин катарында, башкалар менен катар эле, төмөнкүлөр да бар:

- Кыргыз Республикасынын *бардык жарандарынын* сапаттуу билим алууга болгон укугунун бирдейлиги;
- билим берүүнүн гуманисттик мүнөзү, жалпы адамзаттык баалуулуктардын улуттук маданий байлык менен айкалышкан артыкчылыгы, жарандуулукка, эмгекчилдикке, мекенчилдикке жана адамдын укуктары менен эркиндиктерин урматтоого тарбиялоо;
- билим берүү уюмдарындагы окутуунун светтик мүнөздө болушу.

“Билим берүү жөнүндө” КР Мыйзамынын 3-беренесинде Кыргыз Республикасынын жарандарынын *жынысына, улутуна, тилине, социалдык жана мүлктүк абалына, ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелгенине, ишинин түрүнө жана мүнөзүнө, дин тутуусуна, саясий жана диний ынанымдарына, жашаган жерине жана дагы башка жагдайларга* карабастан билим алууга болгон укугу белгиленген.

Мыйзамда принципиалдуу түрдө маанилүү болгон ченем камтылган, ага ылайык мамлекет балдардын жаш курагына, жынысына, этностук жана диний таандыгына, окуудагы жетишкендиктерине, социалдык-экономикалык макамына карабастан аларды жалпы билим берүү процессине тартуу боюнча социалдык жактан коргоо саясатын жүргүзөт жана жетим балдарды, ошондой эле ДМЧ балдарды мамлекеттик камсыздоого алат деген ченем принципиалдуу түрдө маанилүү болуп саналат.

Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүдө төмөнкүлөргө көңүл буруу керек:

- **Мазмуну:**
 - Материалда гендердик / көп этностуу тематиканы киргизилгенби?
 - Стереотиптерге негизделеби?
 - Ар кыл жыныстагы, этностун адамдары бирдей даражада жана даректердин жактарынан болуп жүрөбү ж. б.?
- **Формасы**
 - Визуалдаштыруу гендердик / этникалык / социалдык айырмачылыктарды бекемдейби же деконструкциялайбы?
 - Колдонгон тил сексизмди, кемсинтүүнү бекемдеп жатабы, же туура, корректуу тил колдонулуп жатабы?
- **Процесси**
 - Методдору ар башка жыныстагы, этностон ж. б. адамдарга багытталганбы?
 - Окутуу процессинде окуучулардын ар кандай социалдык топторуна тең баа менен мамиле кылуу камсыз кылынабы?

¹² 2008-жылдын 4-августундагы № 184 “Аялдар менен эркектер үчүн теңдеш укуктар менен теңдеш мүмкүнчүлүктөрдүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө” КР Мыйзамынын 5-беренеси

¹³ 2003-жылдын 30-апрелиндеги N 92

• **Билим беруу төмөнкүлөргө багытталышы керек :**

- o Салттуу сексистик, расистик жана башка басмырлоочу мамилени бекемдөөчү жана теңсиздикти актаган мамилелерден баш тартып деконструкциялоо мамилерге өтуугө
- o Сексистик эмес тарбиялоо жана билим берүү, гендердик, этностук жана башка социалдык стереотиптерден баш тартууга
- o Кемсинткен жынысты, социалдык азчылыктарды колдоого жана иш жүзүндө теңдикти орнотууга багытталган атайын чаралардын комплексин колдонууга (натыйжанын теңдиги)

Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүүнүн методологиясы төмөнкү бөлүмдөрдөн турат:

1. Киришүү
 2. Методологиянын укуктук негиздери
 3. Натыйжага багытталган билим берүү
 4. Экспертиза жүргүзүү үчүн негизги түшүнүктөр жана категориялар
 5. Гендердик теңчилик жана социалдык инклюзия чөйрөсүндө ОМК-тин экспертизасы үчүн жалпы критерийлер
 6. Билим берүү стандарттарына экспертиза жүргүзүү боюнча сунуштар
 7. КӨРСӨТКҮЧТӨР
 - 6.1. Күтүүнү баалоо үчүн индикаторлор
 - 6.2. Визуалдык коштоону баалоо үчүн индикаторлор
 - 6.3. Индикаторлорду колдонууга түшүндүрмө
 8. Эксперттик корутунду үчүн таблицаны толтуруу боюнча нускамалар
- Жобого 1-тиркеме. ОМК-тин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын өткөрүүнүн жыйынтыктары боюнча эксперттик корутунду

• **Мазмунун баалоо үчүн 9 Негизги индикатор жана 44 индикаторчолор**

- o Текстте гендер\жыныс репрезентациясы(5)
 - o Гендердик мүнөздөмө (7)
 - o Үй-бүлө ролдорун жана милдеттерин бөлүштүрүү (7)
 - o Социалдык ролдорду бөлүштүрүү (3)
 - o Кесиптер жана кызматтар (5)
 - o Этностук топтордун репрезентациясы (4)
 - o Аялуу топторду репрезентациялоо (4)
 - o Дискриминациялоо жана теңсиздик (4)
 - o Согуш, чыр-чатактар жана массалык зомбулук (1)
- **Визуализацияны баалоо үчүн 9 Негизги индикатор жана 37 индикаторчолор**
- o Гендердин\жыныстын визуалдык репрезентациясы (1)

- o Гендердик мүнөздөмө (7)
- o Үй-бүлө ролдорун жана милдеттерин бөлүштүрүү (7)
- o Социалдык ролдорду бөлүштүрүү (4)
- o Кесиптер жана кызматтар (5)
- o Этностук топтордун репрезентациясы (4)
- o Аялуу топторду репрезентациялоо (4)
- o Дискриминациялоо жана теңсиздик (4)
- o Согуш, чыр-чатактар жана массалык зомбулук (1)
- **ОМК-тин экспертизасы боюнча жалпы корутунду төмөнкү принцип менен чыгарылат:**
- A. **ОМК гендердик теңчилик, адам укуктары, социалдык инклюзия жана басмырлабоо принциптерине ылайык келет**
- B. **ОМКтин жоболору жана иллюстрациялары терс стереотиптердин көбөйүүсүнө, түз жана кыйыр басмырлоого өбөлгө болбойт, бирок гендердик теңчилик, адам укуктар, социалдык инклюзия жана басмырлоого каршы идеялардын алга жылдыруу үчүн толуктоолорго жана өзгөртүүлөргө муктаж**
- C. **ОМК жол берилбеген гендердик/этностук/социо-маданий жана/же башка стереотиптерди жана шектенуулерду өзүнө камтыйт**
- *ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизанын натыйжалары жөнүндө кыскача аңгеме.*

2 кадам. Power Point презентациясын сунуштаңыз жана талкуулаңыз "ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын мисалдары", анын ичинде ТУУРА жана ТУУРА ИЛЛЮСТРАЦИЯЛАРДЫН мисалдары.

3 кадам. Катмышуучуларга Окуу-методикалык пакеттердин долбоорлорун же реалдуу окуу китептерин таратуу жана катышуучуларга ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын инструменттерин колдонуу боюнча семинар өткөрүү тапшырмасын берүү (жеке же жуп):

Тапшырма:

3 сааттын ичинде Окуу-методикалык комплекстин/окуу китебинин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүү жана экспертизанын жыйынтыгы боюнча корутунду жазуу, экспертизанын жыйынтыгы боюнча презентация даярдоо.

Негизги ойлорду флипчарттарга жазса болот же Power Point презентациясын жасаса болот.

4 кадам. Топтук иштердин презентацияларын жана талкууларын уюштуруңуз.

? Талкуулоо үчүн мүмкүн болгон маселелер:

- ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүү кыйынга турдубу?
- ОМКнын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын өткөрүү кайсы көрсөткүчтөр/аспекттер боюнча эң кыйын болду?
- Сиздин бааңыз кандай? Ал эмне менен байланыштуу?
- Сиз талдап жаткан Окуу-методикалык комплекстин долбоорун жакшыртуу боюнча сунуштарыңыз барбы?
- Бул тапшырма пайдалуу болдубу? Эмне так пайдалуу болду?
- Окуу-методикалык комплексте басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүүнү туура деп эсептейсизби?

ТАРАТУУ МАТЕРИАЛДАРЫ

1. «Гендик жана басмырлоо: түшүнүү жана практика» СЕССИЯсы ҮЧҮН МАТЕРИАЛДАР

1) С-1 \ № 1 «Шектенүүлөр, стереотиптер»

ДИСКРИМИНАЦИЯ – бул адам укугун чектөөгө алып келген ар кандай бөлүү, чектөө, адаттан тыш деп эсептөө же өйдөсүнтүү.

Дискриминация (басмырлоо) үчүн төмөнкү белгилер негиз боло алат: теринин түсү, теги, жынысы, диний ишеними, сексуалдык ориентациясы, курагы ж.б. Эреже катары, дискриминация шектенүү менен стереотиптерге негизделген.

Адам аң-сезимдүү жана аң-сезимсиз дискриминация жасоосу мүмкүн.

Сиздин күчтүү тайпага тийешелүү экендигиңиз сиздин билип-билбей дискриминацияга барышыңызды шарттап коюушу ыктымал, сиз аны атайын жасабаасаңыз да, анын акыбети ошондой болуп калышы мүмкүн.

Андыктан киши башка кишиге же тайпага карата атайын жасаган түз дискриминация менен сырткы калыс кырдаал же чара иш жүзүндө бир кишини\тайпаны өйдөсүнткөн кыйыр дискриминацияны айрымалоо абзел.

Демейде басымдуу тайпа таасири аз же аз сандуу тайпага карата дискриминация жасайт.

Дискриминация айрым адамдардын арасында да болушу мүмкүн, ошондой эле андан жогорку деңгээлде да болушу ыктымал, айталы, коомдун түзүмүндө бир тайпага башка тайпага салыштырмалуу бир топ утуштуу кырдаал түзүлгөндө же башка тайпаларды дискриминациялоо тенденциясына жол коюулганда. Мындай институционализациялаштырылган дискриминация мыйзамдарда, саясат менен каада-салтта болушу мүмкүн, бул системалуу түрдө коомдогу, уюмдагы тенсиздикке алып келет. Эгерде дискриминация идеологияга кийирилсе, анда ал

расизмге, улутчулдукка ж.б. алып келет. Мындай дискриминацияны жоюу үчүн демократиялык мамлекеттер чыныгы теңдикке жетүүгө багытталган убактылуу атайын чараларды (позитивдүү аракеттер) колдонушат. Мындай чаралар мурдагы теңсиздиктин ордун толтуруу үчүн белгилүү тайпаларды башка тайпаларга салыштырмалуу убактылуу өйдөсүнтүүнү жана береги тайпаларга (маселен, аялдарга, этникалык азчылыктарга, майыптарга ж.б.) учур чакта бирдей мүмкүнчүлүк жаратууну түшүнтөт. Позитивдүү аракеттер дискриминация болуп эсептелбейт, а дискриминация менен күрөшүү чаралары болуп эсептелет. Менчик шектенүүсүн тааныган адам аз, демейде биз өз жүрүш-турушубузду жана сезимдерибизди ар кандай түшүнтүү аркылуу алардын бар экендигин таануудан баш тартабыз. Ошондой эле мамлекеттер менен уюмдар алардын аракети атайын болбогонун жана алардын көзөмөлүнөн чыкпаганын айтышып, өздөрүнүн дискриминация саясатын таануудан баш тартышат.

Шектенүү, стереотип жана дискриминацияга каршы эле күрөшпөстөн, аларды жараткан маданиятка каршы күрөшүүбүз керек. Дискриминацияны жоюунун мумкун болгон кадамдары: «Адам укугун» толук таануу, атайын убактылуу чараларды кийирүү, диалог менен толеранттуулуктун абалын түзүү, ар кыл тайпалардын жолугушууларын уюштуруу.

- 2) С-1 \ №2 «Шектенүүлөр жана стереотиптер жөнүндө презентациянын слайддары»
- 3) С-1 \ №3 «Басмырлоо»

АЛДЫН АЛА БОЖОМОЛДОО - бир буюм, окуя, адам же адамдардын тобу тууралуу эч кандай себеби, маалыматы же тажрыйбасы жоктугунан алдын ала түзүлгөн божомолу. Турмуш ушунчалык татаал болгондуктан, адамдар андагы болуп жактан окуялар же айрым адамдар жөнүндө толук маалымат алууга убактылары да, күч-аракеттери да жетишпей калат.

Ошондуктан, биз аларды кабыл алуубузду алдынала божомол кылуу менен жеңилдете алабыз. Алдынала божомолдоонун анча деле зыяны жок, тетирисинче, дүйнөнү башкарууну жеңилдетип койгондой туюлат. Бирок, ал айрым бир топтордун же адамдардын мамилелеринин ортосунда пайда болсо, андай алдынала божомол жакшы нерсеге алып барбайт.

Алдын ала божомолго баруу, негизинен сезимге ишенип алууга таянат.

Биздин ишенимибиз өзүбүздүн болуп жаткан окуяларды кабыл алуубузга жараша негизделет. Чындыгында, божомол биз эмнени көрүп жатканыбыздан эмес, андагы адамдардын жана окуяларга болгон алдын ала ишенүүгө таасир берет.

Анын калыптанышына үй-бүлө жана социалдык тарбия, ошондой эле,

кандайдыр топтун керектөөлөрү чоң таасирин тийгизет. Бала кездеги кабыл алган сезим менен ишеним бара-бара көндүм мүнөзгө айланып кетиши мүмкүн. Баарынан мурда, алдын ала ишенимге авторитардуу чөйрөдө тарбияланган адам көп таасирленет, айталы, бир нерсени догма катары кабыл албай, анын айлана-чөйрөсүндөгү өзүн-өзү урматтаган адамдардын дагы жолугарына көзү жетпегендигине болгон ишенимди негиз кылып алышат.

Ошондой эле, айрым бир топко болгон божомолго ишенимин экинчи бир топко да билдиришерин аныктоого болот. Айрым бир диний топторго болгон көз караштын

ишеними, рассалык жактагы топторго да сөзсүз түрдө билдирилет. Андай алдынала өз көз караштарына ишенип алган адамдар, алардын туура эмес экендигин далилдеген учурда, ал тургай ар бир адамдын же топтун ичинде көз-көрүнө окуя болуп өтсө дагы өз ойлорунан, ишенимдеринен баш тартышпайт. Мамлекет өзүнүн жүргүзүп жаткан саясатына жараша мындай алдын ала божомолдоону, дайыма колдоого алат.

Буга мисал катары СССРде, АКШда америкалык же советтик саясатка каршы жүргүзүлгөн иш чаралар, же болбосо апартеид мезгилиндеги Түштүк Африкада газеталарга жалаң гана негр калкынын зордук-золбулукка туш келип жаткандыгы тууралуу репортаждарды басуу гана керектигине мамлекет тарабынан көрсөтмө берилгендигин келтирсек болот.

СТЕРЕОТИПТЕР - айрым бир топтор жөнүндө алдын-ала божомолдоолор жалпыланып мүнөздүү жалпылыгы жөнүндө пикирге ишенимдерди пайда кылат. Маселен, аялдардын бардыгы эң эле эмоционалдуу, баардык эркектер - агрессивдуу, д.у.с..

ММК жана саясатчылар дагы аларды колдоого алгандыктан стереотиптен качуу кыйын. Эң алды менен өзүндүн алдын ала ишениминдин канчалык денгээлде экендигин сезүү өтө керек. өзүндүн аракетинде, жүрүш-турушунда коңул абалында муну эске алуу абдан зарыл. Эң башкысы коомдук түзүлүштү ондоого же кимдир бирөөгө каршы ошол биздин божомол ишенибиз жардам бере алабы ошону сезе билишибиз зарыл.

4) С-1 \ № 4 «Басмырлоо боюнча презентация слайддары»

5) С-1 \ № 5 «Гендер: типтүү суроолор жана жооптор»

СЕССИЯ 2. «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын теориялык жана укуктук негиздери».

С-2 \ № 1 Презентация "Теңдикке жана социалдык айырмачылыктарга мамиле"

СЕССИЯ 3. «Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы».

1) С-3\№1 Презентация "Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын методологиясы: укуктук база"

2) С-3\№2 Мисалдар “ОМКлардын басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын мисалдары”

3) С-3 \ № 3 Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин 2019-жылдын 16-сентябрындагы No 1096 буйругу менен бекитилген Окуу-методикалык комплекстерге басмырлоого каршы жана гендердик экспертиза жүргүзүүнүн тартиби жөнүндө жобо тиркемелери менен:

– 1-тиркеме. Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасын жүргүзүү методологиясы

– 2-тиркеме. Окуу-методикалык комплекстин басмырлоого каршы жана гендердик экспертизасынын натыйжалары боюнча эксперттик корутунду

– 3-тиркеме. Окуу-методикалык комплекстердин басмырлоого каршы сунуштары жана гендердик экспертизасы боюнча пикир келишпестиктердин матрицасы